

УДК 17.022:61- 057.875

МІЖКУЛЬТУРНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ОДНА З НАЙВАЖЛИВІШИХ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Г.Е. Кардашевська, О.О. Мовчан

У статті здійснюється аналіз наукової літератури, що стосується проблемних питань формування ціннісних орієнтацій у студентів вищих медичних навчальних закладів. Розглядаються питання необхідності формування міжкультурної толерантності як важливої складової професійного становлення особистості майбутнього фахівця-лікаря.

***Ключові слова:** глобалізація, полікультурний освітній простір, толерантність, морально-етичні ціннісні орієнтації, міжкультурна толерантність, професійний медичний дискурс.*

Дотепер міжкультурна толерантність як одна з найзначущих професійно важливих морально-етичних цінностей майбутнього лікаря в системі вищої медичної освіти певною мірою нова проблема і недостатньо вивчена. Тому існує суперечність між потребою суспільства у висококваліфікованих спеціалістах-лікарях, чия діяльність повинна мати яскраво виражений комунікативно-толерантний характер, і відсутністю належної уваги до формування ціннісних орієнтирів та розвитку навичок толерантного професійного спілкування у студентів вищих медичних навчальних закладів в процесі навчання.

Переважна більшість українських та російських дослідників виходять з твердження, що розвиток особистості детермінується професійною діяльністю, тому людина вивчається з позиції її відповідності професії та професійної успішності (К.А. Абульханова-Славська, Е.Ф. Зеєр, А.Н. Сухов, Н.Н. Обозов). Різні підходи до вивчення якості професійної освіти спрямовані на дослідження особливостей професійного становлення людини. Так, в рамках компетентнісного підходу толерантність розглядається як ключова (базова) компетентність та один з основних факторів розвитку особистості майбутнього професіонала-фахівця.

Метою статті є надати характеристику поняттю «міжкультурна толерантність», визначити базові морально-етичні цінності професії

лікаря, обґрунтувати значущість сформованості міжкультурної толерантності для становлення професійної компетентності лікаря в умовах полікультурного середовища.

На межі XX-XXI століть відзначається глобалізація світу, що зумовляє зближення народів, посилення їх міжкультурної взаємодії. У питаннях глобалізації тісно переплітаються шість аспектів: політичний, економічний, освітній, інформаційний, лінгвістичний та культурологічний. Глобалізація стикається і з питаннями полікультурної та міжетнічної взаємодії між народами. Сучасні процеси глобалізації відображаються в протиріччі двох тенденцій: Современные процессы глобализации отражаются в противостоянии двух тенденций: стремлении к социально-культурной национальной идентификации и социально-культурной унификации. Тенденції сучасного суспільства у соціальному, культурному, економічному, політичному планах привели до утворення полікультурного соціуму. Полікультурний соціум – освітній простір, в якому проживають і навчаються представники різної етнолінгвістичної, релігійної та соціально-економічної належності[1].

Концепт «свій-чужий» завжди існує в етнічному менталітеті, при цьому частіш за все він представлений у вигляді ірраціональних уявлень, зразків та оцінок. Носії різних культур в процесі соціальної взаємодії існують не тільки у матеріальному світі об'єктивної дійсності, але й у світі соціальних взаємовідносин, складовими якого є морально-ціннісні норми, традиції, звичаї, мова, а конфесійна належність, ідеологія – все те, що становить їхній духовний світ. Сприйняття оточуючої об'єктивної дійсності, обумовленої сукупністю матеріальних, соціальних і духовних складових світу індивіда, соціальної групи та держави обумовлює їхнє ставлення до опозиції «свій-чужий»[2: 130].

Морально-етичні ціннісні орієнтації особистості впливають на встановлення стосунків з іншими на основі толерантності, взаємоповаги та взаєморозуміння. Уявлення людини про Добро і Зло, щастя та горе, любов та ненависть, честь і безчестя відбиваються у морально-етичних ціннісних орієнтаціях. Гуманістична спрямованість особистості майбутнього лікаря є важливою умовою його особистісного та професійного становлення, запорукою того, що лікар зможе реалізувати себе в соціумі та відбутися як спеціаліст.

Сучасна дійсність ставить перед освітою завдання виховання молоді в дусі миру та поваги до всіх народів і формування вміння

спілкуватися і співпрацювати з людьми різних національностей, віросповідань, соціальних груп, розуміти і цінувати своєрідність культур інших народів.

Міжкультурна толерантність на сучасному етапі інтеграції освітніх систем розглядається як провідна особистісна та професійна характеристика сучасного фахівця, в тому числі іноземного.

Педагогічна проблематика толерантності особистості, на нашу думку, полягає в розкритті способів виховання цього феномена, оскільки його сутнісні характеристики як ціннісного ставлення особистості до інакшості іншого здатні проявитися лише в динамічному, процесуально-дієвому аспекті.

Мета педагогіки толерантності – це виховання підрастаючого покоління в дусі терпимості, миролюбності, співпраці, поваги прав і свобод інших людей. Важливим завданням педагогіки толерантності визнається розвиток здатності до терпіння (витримка, самовладання, самоконтроль) та прийняття (розуміння, емпатія) при взаємодії з «іншими», «інакшими», «чужим» [3].

Професійна підготовка іноземного фахівця, який володів би високим рівнем сформованості міжкультурної толерантності, є «умовою та передумовою ефективності його майбутньої професійної діяльності» [4: 78].

Професійна толерантність, яка виділяється дослідниками поряд з ситуативною та типологічною міжкультурною толерантністю, є однією з базових складових професійної компетентності лікаря. Цей тип міжкультурної толерантності передбачає терпиме ставлення до усіх типів людей, з якими індивід має взаємодіяти у своїй професійній комунікації.

Навіть в монокультурному середовищі професійне спілкування нерідко протікає в умовах конкуренції інтересів, відмінності позицій комунікантів. Якщо ж таке спілкування проходить в середовищі полікультурному, особливо важливо знати і враховувати культурно обумовлені аспекти, категорії, характеристики комунікації, адже культурні помилки спричиняють більше перешкод успішній професійній комунікації, ніж мовні помилки. Подолати культурний бар'єр набагато важче мовного через те, що відмінності культур не узагальнені в правила, як відмінності мов, немає ні граматик, ні словників культур.

Це є тим більш значущим у професійному спілкуванні лікарів, які, як зазначає Н.І. Формановська, є представниками однієї з найбільш «лінгвоактивних професій» [5: 15].

У професійному медичному дискурсі перетинаються різні макрота мікрокультури: традиції і звичаї націй, народностей, етносів, правила і норми професійної поведінки, прийняті в медичних організаціях; складний світ особистісних пріоритетів і цінностей лікаря і хворого. У професійному спілкуванні лікаря культурні помилки набувають особливого значення, бо можуть спричинити не лише труднощі в спілкуванні, але й стати причиною погіршення стану хворого, зниження ефективності лікування. Ще дві з половиною тисячі років тому Гіппократ у своїй знаменитій «Клятві» писав: «В який би дім я не увійшов, я увійду туди для користі хворого, будучи далеким від усього навмисного, несправедливого і згубного». У «Міжнародному кодексі медичної етики», прийнятому в 1949 р. Генеральною Асамблеєю ООН, говориться: «Я не дозволю, щоб релігійні, національні, расові, політичні або соціальні мотиви перешкодили мені виконати свій обов'язок по відношенню до пацієнта; я буду дотримуватися глибокої поваги до людського життя ..., навіть під загрозою я не буду використовувати свої знання проти законів людяності. Обіцяю це урочисто, добровільно і щиросердно... ».

Отже, можна впевнено стверджувати, що міжкультурна толерантність повинна бути однією з базових категорій професійного медичного спілкування, а формування навичок толерантного спілкування, комунікації з врахуванням того, що, де, кому і на чію адресу коректно і допустимо сказати, має бути однією з першорядних цілей мовної освіти іноземних студентів-медиків, які навчаються у вищих навчальних закладах України.

Говорячи про міжкультурну толерантність як професійну складову майбутнього спеціаліста-лікаря, необхідно відзначити, що вона повинна включати такі види компетенції, як мовна, комунікативна, культурна. Формування міжкультурної толерантності є багатоплановим явищем і має найчастіше характер полікультурної освіти [4: 79], головними цілями якої є:

а) всебічне оволодіння рідною культурою як обов'язкова умова інтеграції до іншої культури;

- б) формування уявлення про культуру, звичаї і традиції інших народів і виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей;
- в) формування і розвиток знань, умінь і навичок ефективної міжкультурної комунікації в процесі вивчення мови та культури;
- г) виховання в душі розуміння, поваги, толерантності до представників інших культур.

Найбільшою мірою навички та вміння толерантного професійного спілкування затребувані в спілкуванні майбутніх лікарів і пацієнтів. Студенти-медики, які проходять клінічну практику, мають можливість перевірити рівень власної готовності до толерантного спілкування з хворими – представниками різних професійних, вікових, гендерних тощо соціальних груп.

Таким чином, стає зрозумілим, що проблемі формування міжкультурної толерантності необхідно приділяти більше уваги в процесі професійної освіти майбутніх лікарів, а особливо при вивченні предметів гуманітарного циклу, які мають найбільший потенціал для формування морально-етичних ціннісних орієнтирів майбутніх фахівців.

Література

1. Мерзлякова Н.С. Поликультурное образование как ценностно-смысловое поле самоопределения будущих инженеров. [электронный ресурс]. – режим доступа: http://www.conference.osu.ru/assets/files/conf_reports/conf8/198.doc
2. Могилевич Б.Р. Толерантность в контексте межкультурной коммуникации психология и экономика. 2009. Т. 2. №2 с.129-132
3. Педагогика толерантности и разрешения конфликтов [электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.rudn.ru/fpkp/programs/lect11.htm>
4. Свойкина Л.Ф. Формирование межкультурной толерантности у иностранных студентов-филологов// Современные наукоемкие технологии. – 2008. – № 3 – С. 78-81
5. Формановская Н.И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход.- М.: Русский язык, 2002. — 216 с.

В статье анализируется научная литература, касающаяся проблем формирования ценностных ориентаций у студентов высших медицинских учебных заведений. Рассматриваются вопросы необходимости формирования межкультурной толерантности как важной составляющей профессионального становления личности будущего специалиста-врача.

Ключевые слова: глобализация, поликультурное образовательное пространство, толерантность, морально-этические ценностные ориентации, межкультурная толерантность, профессиональный медицинский дискурс.

The article contains the analysis of scientific literature concerning the problems of forming of value orientations of students of higher medical educational institutions. It also regards the questions of necessity of forming intercultural tolerance as an important part of professional formation of a future doctor's personality.

Key words: globalization, multicultural educational environment, tolerance, moral and ethical values, intercultural tolerance, professional medical discourse.

Кардашевська Г. Е. – аспірант Луганського національного університету ім. Т.Шевченка (м. Луганськ, Україна)

Мовчан О. О. – викладач кафедри української та російської мов ДЗ «Луганський державний медичний університет» (м. Луганськ, Україна)

Рецензент - кандидат педагогічних наук, доцент Т.О. Скрябіна

УДК 378.015.31:7

ЕСТЕТИЧНІ ПОЧУТТЯ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Г.Л. Кудінова

У статті розглядається проблема формування естетичних почуттів студентів в процесі їх духовного розвитку. Обґрунтовується суттєва роль естетичних почуттів у становленні духовності студентів та необхідність підвищення рівня виховання молоді у зв'язку з кризою духовності сучасного суспільства.

Ключові слова: духовність, душа, естетичні почуття, краса, почуття прекрасного, студенти, формування естетичних почуттів.

Питання розвитку духовності не є новим у наш час, але протягом років не тільки не втрачає актуальності, а набуває її все більше. На зламі століть людство опинилося сам на сам із кризою духовності і